

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

แม้ว่าศาสตร์ทางการแปลข้ามภาษาจะพัฒนามาในระยะเวลาหนึ่งแล้ว และมีผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้เสนอแนวทางหรือกลวิธีการแปล พร้อมปัญหาและแนวทางในการแก้ไข ทั้งในรูปของหนังสือ ตำรา บทความ ตลอดจนการบรรยายในโอกาสต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม ศาสตร์ด้านการแปลก็ยังคงต้องอาศัยองค์ความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ ที่มองภาษาในลักษณะของระบบการสื่อสาร อันประกอบด้วยรูปแบบไวยากรณ์ (syntactic forms) และหน้าที่ในการสื่อความ (semantic and pragmatic meanings) ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและหน้าที่ในการสื่อความนั้นจะแตกต่างกันในแต่ละบริบท (context) การแปลข้ามภาษาจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจว่ารูปแบบต่างๆ ของภาษาจะส่งผลในการสื่อความในแต่ละบริบทอย่างไร นอกจากนี้ การแปลยังต้องการมุมมองภาษาที่เป็นแบบลักษณะ (typological view) หรือมองภาษาเป็นกลุ่มๆ ตามลักษณะของรูปแบบที่มีร่วมกันและแตกต่างกัน เนื่องจากการแปลข้ามภาษาเป็นการทำความเข้าใจข้ามภาษา จึงต้องมีความเข้าใจว่าในการสื่อสารบริบทต่างๆ นั้น แต่ละภาษาจะใช้วิธีการในการสื่อความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

ในส่วนที่เกี่ยวกับศาสตร์ทางการแปลข้ามภาษานั้น มีปัญหาของการเลือกใช้วิธีการแปลซึ่งเป็นประเด็นถกเถียงกันมาตลอด เป็นต้นว่า ควรจะกระทำการแปลแบบใด แปลตามอักษร (literally) หรือแปลแบบเสรี (freely) ต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว Newmark (1988) ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในบรรดาผู้นำคนแรกๆ ได้เสนอว่าควรพิจารณาที่วัตถุประสงค์ของการแปล โดยพิจารณาชนิดของตัวบทและธรรมชาติของผู้อ่าน ดังนั้น แนวทางการแปลน่าจะแบ่งเป็นสองแนวทางตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว คือ แนวการแปลที่ยึดภาษาต้นฉบับเป็นสำคัญ และแนวการแปลที่ยึดภาษาฉบับแปลเป็นสำคัญ ซึ่งแต่ละแนวทางก็อาจใช้กลวิธีการแปลได้หลายกลวิธี แนวการแปลที่ยึดภาษาต้นฉบับ อาจมีกลวิธีได้แก่ การแปลคำต่อคำ (word-for-word translation) การแปลตามอักษร (literal

translation) การแปลตรงตัว (faithful translation) การแปลความ (semantic translation) ส่วน
 แนวการแปลที่ยึดภาษาฉบับแปลเป็นสำคัญ อาจมีกลวิธีได้แก่ การดัดแปลง (adaptation) การ
 แปลเสรี (free translation) การแปลสำนวน (idiomatic translation) และ การแปลแบบสื่อความ
 (communicative translation)

ในการแปลภาษาอังกฤษเป็น ภาษาไทยนั้น ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลจำนวนหนึ่งได้
 กล่าวถึงปัญหาที่มักเกิดกับการแปล อาทิ เกิดจากการขาดความรู้ทางด้านภาษา ทั้งใน
 ภาษาต้นฉบับและในภาษาฉบับแปล เช่น ไม่เข้าใจคำศัพท์และสำนวน ไม่เข้าใจไวยากรณ์และ
 โครงสร้างของประโยค เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกิดจากการขาดการวิเคราะห์ที่ดีเกี่ยวกับ
 เนื้อหาเพื่อให้เข้าใจสิ่งที่แปล ซึ่งผู้แปลไม่ได้ตระหนักและให้ความสำคัญ อีกปัญหาหนึ่งคือการขาด
 ความรู้เกี่ยวกับภูมิหลังในเรื่องที่จะแปล อันจะรวมไปถึงด้านสังคมวัฒนธรรมด้วย (ปัญญา บริสุทธิ์,
 2542; สิทธา พินิจกุลดล, 2542; สุพรรณิ ปันมณี, 2546; วรรณถ วิมลเฉลา, 2535)

ประโยคที่มีโครงสร้างและลักษณะไม่เป็นปกติทั่วไป อาทิ หน่วยสร้างประโยคเน้นส่วน ก็
 เป็นประเด็นทางไวยากรณ์ภาษาที่มีการหยิบยกขึ้นมาเป็นปัญหาสำคัญด้านการแปลจาก
 ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ที่ผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจทั้งในเรื่องของรูปแบบและการใช้ใน
 บริบทต่างๆ เป็นอย่างดี หน่วยสร้างประโยคเน้นส่วน (focus clausal constructions) ในงานวิจัยนี้
 เป็นชุดความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาษาและการสื่อความในบริบท ที่มีประโยคในรูปแบบลำดับ
 ของส่วนประกอบหลักนามหรืออาร์กิวเมนต์ (argument) แตกต่างจากประโยคทั่วไป เพื่อเน้น
 ความสำคัญของส่วนนั้นๆ ในการสื่อความในบริบทต่าง โดยส่วนประกอบหลักนาม (ซึ่งจะปรากฏ
 ต่อไปว่า "ส่วน") ที่เน้นอาจจะเป็นข้อมูลที่ขัดแย้ง (contrastive focus) เป็นข้อมูลที่สัมพันธ์กับหัว
 เรื่อง (topic) เป็นข้อมูลเก่า-ใหม่ (given-new information) หรือเป็นข้อมูลทางวัจนปฏิบัติอื่นๆ เป็น
 ต้น หน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนหลักๆ ที่เป็นหัวข้อวิจัยในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ประโยคยกส่วน
 (fronting/ Y- movement) เช่น Jerry she can't stand (ประโยคปกติ: she can't stand Jerry)
 ประโยคย้ายส่วนไปซ้าย (left dislocation) เช่น John, I never saw him there (ประโยคปกติ: I
 never saw John there) ประโยคย้ายส่วนไปขวา (right dislocation) เช่น ...so he comes over,
 John does (ประโยคปกติ: ...so John comes over) ประโยคกรรมวาจก (passive
 construction) เช่น He was killed in the war. (ประโยคปกติ: (someone) killed him in the war)

ประโยคปรากฏ (Existential /presentative) เช่น There is a man who wants to see you. (ประโยคปกติ: A man who wants to see you exists) และประโยคเคลฟต์ (cleft) เช่น It was a bike that Joe lent me (ประโยคปกติ: Joe lent me a bike)

ที่ผ่านมาแม้จะมีการกล่าวถึงปัญหาในการแปลหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วน แต่ประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาหลายเป็นเรื่องของโครงสร้าง ซึ่งมักจะกล่าวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงประเภทของโครงสร้างประโยคจากการแปลภาษาต้นฉบับ ที่ผู้แปลพยายามทำให้ภาษาที่แปลออกมาไม่ขัดกับหลักภาษาฉบับแปลและเป็นธรรมชาติต่อเจ้าของภาษา หากผู้แปลไม่สามารถเทียบเคียงโครงสร้างและความเดิมไว้ได้เนื่องจากภาษามีลักษณะโครงสร้างที่แตกต่างกัน ก็จะแปลสารที่สื่อโดยพยายามปรับภาษาและวัฒนธรรมให้เข้ากับภาษาในฉบับแปลมากที่สุด อาทิ ในการแปลประโยคกรรมวาจกนั้น ทิพา เทพอัครพงศ์ (2544) ได้แสดงปัญหาและแนวทางในการแปลว่า แม้ว่าภาษาไทยจะมีโครงสร้างที่เป็นกรรมวาจก มีการใช้ ถูก และ โดน ก็ตาม แต่โดยมากประโยคเหล่านี้มีความหมายไม่ดี เช่น เขาถูกครูดุๆ หรือมีโครงสร้างประโยคที่คล้ายกรรมวาจก เช่น ใต้จัดเสร็จแล้ว บางครั้งผู้แปลจึงไม่เลือกไปเป็นคู่แปลของประโยคกรรมวาจกในภาษาอังกฤษ ยกตัวอย่างประโยคในภาษาอังกฤษ เช่น By the time the news is broadcast, the treaty will have been signed by all the involving parties ก็จะแปลเป็นภาษาไทยว่า เมื่อข่าวออกอากาศ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องคงได้เซ็นสนธิสัญญากันแล้ว สำหรับการแปลประโยคปรากฏนั้น ทิพา เทพอัครพงศ์ (2544) ได้กล่าวว่าในประโยคภาษาไทยบางครั้งไม่จำเป็นต้องมีประธาน เช่น มีนักเรียนมาก คำว่ามี เป็นคำกริยาลอยๆ ที่ไม่มีประธาน แต่ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ตามไวยากรณ์แล้วจำเป็นต้องมีภาคประธานแสดงในประโยคเสมอ ยกเว้นประโยคคำสั่งที่ไม่ต้องแสดงประธาน โดยได้ยกตัวอย่างการแปลประโยคนี้เป็นหน่วยสร้างประโยคปรากฏในภาษาอังกฤษ ว่า There are a lot students ซึ่งมี There เป็นประธานที่ไม่มีมีความหมาย (non-referential there) ส่วนในการแปลประโยคยกส่วนนั้น ประเทือง ทินรัตน์ (2545, หน้า 43) ได้เสนอแนววิธีการแปลประโยคที่มีการยกภาคแสดงไว้ตอนต้นประโยค และวางประธานไว้ตอนท้าย ว่ามักปรากฏในงานเฉพาะด้าน เช่น วรรณกรรม คำปราศรัยของบุคคลสำคัญ ฯลฯ ซึ่งผู้แปลจะต้องวิเคราะห์ส่วนต่างๆ ของประโยคให้รู้ความหมายอย่างถูกต้องเสียก่อน เช่น Very silently crawling across the road was a python ควรจะแปลว่า งูเหลือมตัวหนึ่งเลื้อยข้ามถนนไปอย่างเงียบๆ เพื่อคงความหมายและความเป็นธรรมชาติของ

ภาษาไทยไว้ แม้ว่าใน ฉบับแปลจะใช้ประโยคที่มีการเรียงคำต่างกันคือ วางภาคประธานไว้ตอนต้น และต่อกับภาคแสดง เหล่านี้เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การนำความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้กับงานด้านการแปลข้ามภาษายังมีน้อยมาก ประกอบกับตำราและคู่มือการแปลต่างๆ ดังที่ได้กล่าวข้างต้นได้แสดงการแปลโครงสร้างประโยคเน้นส่วนในภาษาอังกฤษไว้แต่เพียงบางชนิดเท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมทั้งระบบของหน่วยสร้างประโยคที่ใช้ในการสื่อสารประเภทนี้ จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาต่อไปว่าส่วนใหญ่แล้วผู้แปลที่มีความเชี่ยวชาญจะมีกลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนชนิดต่างๆ อย่างไร จะมีการคงลักษณะโครงสร้างประโยคต้นฉบับหรือคงส่วนที่เน้นโดยใช้ประโยคคู่เทียบที่มีอยู่แล้วในภาษาไทยอย่างไร หรือหากผู้แปลจะเลือกใช้โครงสร้างประโยคชนิดอื่นจะเป็นชนิดใดได้บ้างและอย่างไร โดยการพิจารณาตามแนวทางการแปลที่อิงกับวัตถุประสงค์ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปต่อประเด็นคำถามดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชนิดและลักษณะของหน่วยสร้างประโยคภาษาไทยที่ผู้แปลเลือกใช้แทนหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนชนิดต่างๆ ในภาษาอังกฤษ
2. เพื่อศึกษาลักษณะของหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนในภาษาไทย ที่ผู้แปลสร้างขึ้นเพื่อใช้เทียบคู่กับหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนในภาษาอังกฤษ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับกลวิธีการเลือกใช้ประโยคในภาษาไทยเพื่อแปลประโยคเน้นส่วนในภาษาอังกฤษในเนื้อหาที่ไม่เป็นวิชาการ
2. ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนภาษาไทย ซึ่งผู้แปลสร้างขึ้นเพื่อเทียบคู่กับหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนภาษาอังกฤษ
3. ได้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการนำความรู้ทางภาษาศาสตร์ไปพัฒนาศาสตร์ทางการแปล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลจากคู่แปลฉบับภาษาอังกฤษและภาษาไทยในเนื้อหาที่ไม่เป็นวิชาการ คือวรรณกรรมประเภทนวนิยาย 5 คู่ โดยแต่ละคู่แปลมีเนื้อหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละแนว ได้แก่ แนววิทยาศาสตร์ แนวโรแมนติก แนวผจญภัย แนวดราม่า และแนวสืบสวนสอบสวน

2. แนวทางในการวิเคราะห์เป็นในเชิงภาษาศาสตร์และวากยสัมพันธ์ระดับโครงสร้างประโยค ซึ่งพิจารณาส่วนประกอบ ลำดับของส่วนประกอบ และวากยสัมพันธ์เป็นสำคัญ ไม่เน้นรวมถึงกระบวนการวิธีการเลือกใช้คำศัพท์และการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ หากไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิธีลำดับประโยค

3. งานวิจัยนี้จะพิจารณาโครงสร้างประโยคเน้นส่วนที่มีลำดับเรียงของอากิวิเมนต์หรือส่วนประกอบนามหลักที่แตกต่างไปจากปกติ SVO เนื่องจากปัจจัยทางการสื่อสารหรือข้อมูลทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์เท่านั้น ส่วนอื่นๆ ของประโยคที่เป็นส่วนเสริม (adjunct) เช่นวิเศษณ์วลี ที่ถูกเน้นประโยคจะไม่นำมาพิจารณา ดังประโยคเช่น Yesterday I found an old friend of mind driving a Mercedes Benz. เป็นประโยคที่มีการเน้นวิเศษณ์วลีไม่ใช่อากิวิเมนต์หลักจึงไม่พิจารณาเป็นโครงสร้างประโยคเน้นส่วน

4. งานวิจัยนี้มุ่งเน้นอยู่ที่การให้โครงสร้างประโยคในภาษาไทยในการแปลประโยคเน้นส่วนในภาษาอังกฤษว่าเป็นแบบใดบ้าง ยังคงใช้โครงสร้างประโยคเน้นส่วนเช่นเดียวกันหรือไม่ หากใช้ประโยคเน้นส่วนจะมีชนิดใดบ้าง และแต่ละชนิดมีในลักษณะอย่างไร ไม่ได้พิจารณาไปถึงการคงส่วนที่เน้นที่ผู้แปลอาจนำไปไว้ในที่อื่นนอกขอบเขตของประโยคหรืออยู่ในระดับข้อความ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หน่วยสร้าง (construction) หมายถึง หน่วยสร้างไวยากรณ์ (grammatical construction) ในไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณะภาษา ที่ประกอบด้วยรูปแบบและความหมาย (form-meaning) ควบคู่เป็นปฏิภาคต่อกัน ซึ่งถือว่ามีค่าสำคัญเท่าเทียม เป็นแกนของหน่วยไวยากรณ์หนึ่งๆ เสมอกัน ส่วนที่เป็นความหมายอาจรวมไปถึงความหมายในการใช้ภาษา

และข้อมูลอื่นๆ ที่นอกเหนือจากทางด้านภาษา เช่น สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ เท่าที่จำเป็นในการอธิบายหน่วยไวยากรณ์หนึ่งๆ

2. หน่วยสร้างประโยคเน้นส่วน (focus clausal construction) หมายถึง ประโยคที่แปรรูปไปจากประโยคปกติเพื่อเน้นส่วนประกอบหนึ่งๆ อันเนื่องมาจากหน้าที่ในการใช้ภาษาในบริบท ในทางไวยากรณ์ ประโยคเน้นส่วนอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ตามโครงสร้าง ได้แก่ หน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนที่มีการเรียงคำผิดไปจากปกติ และหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วนที่มีโครงสร้างพิเศษ

3. เนื้อหาที่ไม่เป็นวิชาการ หมายถึง ตัวบทภาษาที่ไม่เป็นเชิงวิชาการ เช่น วรรณกรรม หรือนวนิยายเรื่องต่างๆ

4. ภาษาต้นฉบับ (source language) หมายถึง ภาษาเดิมในเอกสารต้นฉบับก่อนได้รับการแปล ซึ่งในที่นี้คือภาษาอังกฤษ

5. ภาษาฉบับแปล (target language) หมายถึง ภาษาที่ได้รับการแปลจากภาษาหนึ่งให้กลายเป็นอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งในที่นี้คือภาษาไทย